

Zbigniew Goliński

Z prac Działu Literatury Oświecenia

Biuletyn Polonistyczny 9/26/27, 23-26

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

literatury niemieckiej i angielskiej już dawniej, a w ostatnich latach pojawiła się ogólniejsza tendencja do nowej interpretacji stylu rokokowego; miałyby on być odpowiednikiem stylu epoki Oświecenia i obejmować takie zjawiska, jak powiastki filozoficzne Woltera, Diderota i innych. W polskiej literaturze pojęcie rokoka nie zostało ściśle sprecyzowane i nie jest używane jednoznacznie. Klasycyzm, sentymentalizm i barok nie wyczerpują jednakże wszystkich zjawisk stylowych literatury stanisławowskiej i pojęcie rokoka okazuje się w badaniach nad literaturą polską bardzo przydatne. Właściwości najbliższe stylowi rokokowemu można znaleźć w poezji Naruszewicza, Krasickiego, Książnina, Mirra i innych.

W dyskusji podkreślono, że rokoko jest jednym z tych prądów, które przez współczesnych nie były wysoko cenione i które późna potomność rehabilituje: za cechy istotne uważamy dziś w rokoko nie hedonizm, ale sceptycyzm i ironię; nie hasła *carpe diem*, ale podkład smutku; potrafimy docenić, że rokoko stworzyło bajkę artystyczną i celowało w formach miniaturowych (prof. Szmydtowa), Zwrócono uwagę, że elementy stylu rokokowego reprezentowane są szczególnie obficie w "Rękopisie znalezionym w Saragossie" Jana Potockiego (dr Kukulski) oraz że najcenniejszych dokonań polskiego rokoka należy upatrywać w lirykach Książnina (doc. Starnawski).

dr Leszek Kukulski

3. Z PRAC DZIAŁU LITERATURY OŚWIECENIA

Dział Historii Literatury Oświecenia, z siedzibą we Wrocławiu (ul. Szewska 37 - w gmachu Biblioteki Ossolineum, która udziela mu życzliwej gościny od lat blisko 15), liczy dziewięciu pracowników (z czego trzech zatrudnionych jest w Warszawie). Formą organizacyjną Działu, niejako konstytutywną, są miesięczne zebrania pracowników, pomyślane jako spotkania robocze, skupiające nie tylko etatowych pracowników Działu, lecz także przedstawicieli środowisk uniwersyteckich pozawrocławskich (Warszawa, Gdańsk, Poznań, Łódź, Lublin, Ka-

towice). Ta próba integracji rozproszonych, a dość nielicznych, badaczy literatury Oświecenia polskiego wydaje się, że zaczyna spełniać nadzieje na powstanie dość jednolitej grupy roboczej, której zadaniem naczelnym powinno być stworzenie wspólnego programu badań.

W ciągu dwuletnich spotkań (1965-1966), na których przedstawiono do dyskusji 28 referatów, zaobserwować się dała wyraźna potrzeba kontynuowania tej formy współpracy, potrzeba poświadczona przez reprezentantów wszystkich środowisk. Dlatego też tę fazę należy potraktować jako próbę udaną, zachęcającą do dalszej, organizacyjnie bardziej przemyślanej współpracy.

Dla realizacji potrzeb wydawniczych istnieje powołana w 1964 roku seria *Studia z Okresu Oświecenia*, pod redakcją Elżbiety Aleksandrowskiej, Jana Kotta i Zdzisława Libery, wydawana przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Dotychczasowe prace ogłoszone w Serii:

- T.I: Alina Aleksandrowicz, *Twórczość satyryczna Adama Naruszewicza* (1964)
- T.II: Przemysława Matuszewska, *Proza Jędrzeja Kitowicza* (1965)
- T.III: Edmund Rabowicz, *Stanisław Trembecki w świetle nowych źródeł* (1965)
- T.IV: Stanisław Pietraszko, *Doktryna literacka polskiego klasycyzmu* (1966)
- T.V: Zbigniew Goliński, *Nad tekstami Krasickiego* (1966).

Do planu wydawniczego na rok 1967, przygotowano:

- T.VI: Julian Platt, *Sielanki Adama Naruszewicza na tle współczesnej literatury sielskiej*
- T.VII: Roman Sobol, *Ze studiów nad Karpińskim*
- T.VIII: Roman Wołoszyński, *Krasicki a myśl Oświecenia.*

Wymienione książki, wydane bądź autorsko już zamknięte, były z reguły pracami doktorskimi, natomiast w perspektywie lat najbliższych należy się liczyć z publikowaniem w serii prac habilitacyjnych.

Zakres prac Działu kształtuje się dwójako. Z tytułu określonego przygotowania zawodowego większość pracowników jest niejako predysponowana do prac filologicznych i materiałowych,

edytorskich i bibliograficznych. Ten kierunek - wywodzący się z zainteresowań badawczych Tadeusza Mikulskiego - dominuje niewątpliwie w pracach Działu. Naturalnym układem, kierunek ten dopełniającym, są prace edytorskie w serii Teatr Polskiego Oświecenia pod redakcją Jana Kotta. Przygotowywane tu opracowanie tekstów dramatycznych dobiega półmetka. Obecnie w przygotowaniu znajdują się edycje dla epoki najistotniejsze, mianowicie wydanie komedii Franciszka Zabłockiego w 4 tomach - w opracowaniu Jerzego Jackła i Janiny Pawłowiczowej, oraz dramatów Wojciecha Bogusławskiego w 5 tomach - w opracowaniu Zofii Wołoszyńskiej.

Głównym wszakże zadaniem w zakresie prac edytorskich jest przygotowanie podstawowego bloku pism czołowych przedstawicieli okresu: Ignacego Krasickiego, Adama Naruszewicza, Stanisława Trembeckiego, Franciszka Karpińskiego, Franciszka D. Książnika, Kajetana T. Węgierskiego, Jakuba Jasińskiego i Juliana Ursyna Niemcewicza. Bez tych opracowań, mających stanowić fundament studiów nad polskim Oświeceniem, nie może się rozwinąć odpowiedni program badań.

Postulatem równie ważnym, a mającym wszelkie szanse powodzenia, wobec daleko zaawansowanych prac w zakresie gromadzenia materiałów (doc. dr Roman Kaleta), jest udostępnienie na potrzeby badań korpusu literatury ulotnej, ze szczególnym uwzględnieniem schyłku epoki (Sejm Wielki, Targowica, insurekcja). Wieloletnie kwerendy doc. Kalety, pomnożone o prace przedstawicieli innych ośrodków (Warszawa-Gdańsk) - zbieżne w tym właśnie przedmiocie, domagają się rozwiązań organizacyjnych bardzo szybkich i jasnych, zważywszy doniosłość tej problematyki i fakt, że nawet wobec zespolenia wysiłków w tym zakresie prace te muszą potrwać jeszcze parę lat.

Z terenu prac bibliograficznych należy przede wszystkim zaanonsować dobiegające finału roboty nad częścią oświeceniową Bibliografii Literatury Polskiej "Nowy Korbut", prowadzone przez Elżbietę Aleksandrowską. Obejmująca 3 tomy (podobnie jak "Piśmiennictwo staropolskie") bibliografia znajduje się w końcowej fazie prac wydawniczo-drukarskich (tomy 1-2) oraz redakcyjnych (tom 3). Kontynuacja bibliografii Oświecenia w kształcie identycznym jak edycja obecna pozostanie także w

rękach Elżbiety Aleksandrowskiej. Spodziewać się należy również - tegoż autorstwa - bibliografii "Monitora", przygotowywanej od lat, a częściowo zawieszanej ze względu na prace autorskie nad "Nowym Korbutem".

Prace historycznoliterackie koncentrują się przede wszystkim wokół problematyki czołowych przedstawicieli okresu Ignacego Krasickiego (Z.Goliński), Franciszka Karpińskiego (R. Sobol), Adama Naruszewicza (J.Platt), Franciszka Zabłockiego (J.Jackl, J.Pawłowiczowa), Wojciecha Bogusławskiego (Z.Wołoszyńska). Studia nad literaturą ulotną schyłku Rzeczypospolitej prowadzi od lat R.Kaleta. Z pogranicza problematyki komparatystycznej dobiega końca praca o powieści zachodnioeuropejskiej w kulturze literackiej polskiego Oświecenia (Z.Sinko).

Te wielokierunkowe prace, zasygnalizowane tu szablonowo, uzyskają w najbliższym czasie (jesień br.) konkretyzację w przygotowywanym planie ogólnym badań nad literaturą polskiego Oświecenia, który przedstawiony zostanie w następnym zeszycie Biuletynu.

dr Zbigniew Goliński

4. WSPÓŁPRACA POLONISTÓW W BADANIACH NAD ROMANTYZMEM

Pragnąc nawiązać ściślejszy kontakt z historykami literatury innych ośrodków naukowych, z badaczami, którzy interesują się literaturą romantyczną, Pracownia Historii Literatury Okresu Romantyzmu IBL PAN - celem wymiany doświadczeń dotyczących tego zakresu badań, celem organizowania dyskusji nad kluczowymi zagadnieniami, ewentualnie celem wydania wspólnych publikacji - zwołała wstępną konferencję, która odbyła się w Instytucie w dniu 6 czerwca 1966 r. Na to zebranie, o charakterze ściśle organizacyjnym, postanowiono zaprosić możliwie najszersze grono osób, nie ograniczając się bynajmniej do samodzielnych pracowników naukowych. Zaproszenia zostały skierowane do siedmiu ośrodków uniwersyteckich oraz do Wyższych Szkół Pedagogicznych w Gdańsku, w Krakowie i w Opolu. Łącznie zaproszono na zebranie około 60 osób.